

|                                                                                                          |     |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| Мухай А.А. Проблема вибору ефективної моделі демократії в державницьких практиках сучасної України       | 218 |
| Пархоменко М.М., Лабузова Ю.Г. Історичні аспекти формування корупції                                     | 221 |
| Rudenko I. Challenges between Public Institutions and CSOs                                               | 224 |
| Сальнікова Н.В. Громадянське суспільство та інформаційний простір: дієвий діалог сучасності              | 226 |
| Слюсарчук І.В., Герасимчук Л.В. Деякі аспекти правового регулювання фактичних шлюбних відносин в Україні | 228 |
| Шебет У.Р. Патерналізм української свідомості: сталість чи винятковість?                                 | 230 |
| <b>ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ</b>                                                                             | 234 |

## ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ КОРУПЦІЇ

Корупція – розповсюджене явище в Україні. Вже десятиліття правознавці, економісти, політики та звичайні люди, яких питання корупції хвилює за межами їх професійної діяльності, намагаються дослідити фактори, які впливають на появу корупції та її припинення, але досі корупційні явища в нашій країні процвітають і створюють гостре питання перед економічним зростанням та іншими ланками соціального добробуту. Мета даної роботи – з'ясувати історичне виникнення корупції та сучасний стан корупції України.

Для того, щоб визначити звідки береться джерело корупції, необхідно розкрити сутність та походження права. В історії людства існує 2 періоди – первісний та період складних організованих класових суспільств. До виникнення права існував найтриваліший період – первісний лад. Вирішальне місце історичного розвитку етапу первісного суспільства займали громади – сукупність людей, об'єднаних певними кровними зв'язками зі спільним майном і певною працею. Декілька громад об'єднувались, створюючи плем'я, таким чином виникла переддержавна форма влади, функції якої втілював вождь. Владні повноваження вождів визначалися їх власним авторитетом, а непокора первісним засадам і правилам з боку учасників каралася різними способами, в тому числі і із застосуванням фізичної сили до порушників. Отже, на цьому етапі розвитку людства вже можна простежити формування права, яке виникло у процесі історичного розвитку як необхідність регулювання суспільних відносин і встановлення системи правил, виконання яких організовує сукупність суб'єктів, надає певний рівень захисту кожному з них. До цього періоду взаємодія індивідів відбувалася неупорядковано, кожен був сам по собі, головні питання здебільшого вирішувалися силовими методами. Наприклад, вбивство тоді було основним елементом розв'язання спорів щодо здобутої їжі або захисту житла.

З ускладненням людських відносин, із розвитком людини історично поставало питання організації правил поведінки та введення гуманних способів захисту себе. Так і з'явилося право як система загальнообов'язкових, формально визначених правил поведінки, що встановлюються, гарантуються і охороняються державою для упорядкування суспільних відносин [1, с.17]. Одна із найпоширеніших теорій виникнення держави і права є договірна теорія (Ж.-Ж. Руссо, О.М. Радищев), згідно з якою держава вважається результатом укладення угоди між людьми. Ця угода є вираженням природної потреби людей до об'єднання та ведення

спільних справ. Порушення умов договору призводить до заміни правителів природним чи революційним способом [1, с.6]. Таким чином, становлення права є необхідністю для співіснування людей, а ускладнення правовідносин базується на розвитку усіх аспектів людської життєдіяльності.

Повернемося до визначення сутності корупції. Корупція – це явище, яке проявляється у використанні службових повноважень та можливостей посадовцями, громадськими і політичними діячами для незаконного збагачення. Будь-яка держава може існувати при умові, якщо в ній функціонує сукупність загальнообов'язкових правил, які встановлено та санкціоновано самою державою. А корупція – це можливість та способи, як ці правила уникати. Тому і розпадаються усі галузі і системи суспільних відносин. Таким чином, неформальні відносини у корумпованих країнах стають вище самої держави, вони її контролюють та впливають на суб'єктів як стихійне явище.

До основних причин появи корупції належать [3]:

- низька заробітна плата;
- бюрократія;
- погана законодавча база і відсутність або неефективні дії антикорупційних органів. Адже просте, недвозначне, лаконічне і зрозуміле законодавство скорочує потреби у великому апараті чиновників і полегшує розуміння законів громадянами.

Отже, з наведених причин можна зробити висновок, що джерелом утворення корупції є неправильна правова система, яка створює такі умови для громадян країни, при яких реалізація законних дій, виконання правових норм стає недоцільним порівняно з недотриманням цих правил. Іншими словами – виконувати деякі закони невигідно. Так само невигідно, як прийти на прийом до лікаря у державну лікарню і не дати йому хабар, адже всім відомо – не дав гроші, не отримав належного лікування. Така ж ситуація у податковій системі, приклади можна привести в усіх галузях діяльності людини в нашій державі. Якщо просто посилити контроль над корупційними діями без покращення правових норм, то система просто зупиниться, перестане функціонувати.

14.10.2014 р. був прийнятий Закон України «Про запобігання корупції» № 1700. Згідно з даними [2], Закон увійшов у дію 26.04.2015 р., поширюючись на посадових осіб бюджетних установ, комунальних закладів підприємств та організацій. Змінилося старе визначення корупційного правопорушення, яке стало включати в себе не тільки умисні дії, а й протиправну бездіяльність. Таке визначення розширює перелік злочинів, які містять ознаки корупції. Також з'явився новий тип правопорушень, який сам по собі не являється корупційним, але пов'язаний з ним. Цим законом були введені зміни у визначеннях неправомірної вигоди, конфлікту інтересів, розширено коло близьких осіб, введено поняття антикорупційної експертизи

та подарунків. Отже, впровадження Закону № 1700 зробило значний теоретичний внесок у систему права, покликаний на боротьбу з корупційною діяльністю.

Відповідно до Transparency International, дослідимо динаміку зміни індексу сприйняття корупції. Цей індекс базується на оцінках підприємців та аналітиків. «Нагадаємо, що чим нижче бал, тим ближче країна знаходиться до корупційної прірви. Будь-який результат, менший за 30 балів, з точки зору Transparency International, вважається «ганьбою для нації [4]». Для порівняння: у 2018 році Польща отримала показник в 60 балів, у два рази більший, ніж в Україні, США – 71, Данія отримала найвищий показник – 88 балів.

**Динаміка зміни індексу сприйняття корупції в Україні:**

| Рік                                   | 2013 | 2014 | 2015 | 2016 | 2017 | 2018 |
|---------------------------------------|------|------|------|------|------|------|
| Показник індексу, бали                | 25   | 26   | 27   | 29   | 30   | 32   |
| Місце України в міжнародному рейтингу | 144  | 142  | 130  | 131  | 130  | 120  |

Отже, з даних таблиці можна простежити прогрес останніх років, який можна пояснити запровадженнями антикорупційними реформами. Індекс корупційності України досі залишається на високому рівні, а це може говорити про те, що запровадження саме антикорупційних реформ – це не гарантування того, що країна зможе послабити корупційність та стримувати її на адекватному рівні.

Можна зробити висновки, що корупція – це не тільки погане явище, це, в першу чергу, природний показник, який вказує на неправильно функціонуючу правову систему, засновану на недоцільних правових нормах. Корупція – це симптоми. І лікувати необхідно «ядро симптомів» – саме захворювання, яким являється неможливість реалізації правових норм, загальнообов'язкових правил поведінки у державне життя суспільства. Лікуючи симптоми, ми ніколи не зробимо організм здоровим. А якщо зробити законодавство реальним, «вигідним» до виконання, то пропаде масовий рівень корупції, адже громадяни хочуть проводити діяльність у межах, встановлених законом, але, поки це нереально.

**Література:**

1. Атамась Г.О., Шелепов А.П., Якутка А.М. Правознавство. Львів, 2004. 250 с.
2. Бюджетна бухгалтерія. 27 квітня, 2015. № 16/1 (400). 15 с.
3. Причини і наслідки корупції. <http://kr.dsp.gov.ua/index.php/2847-ko251017>
4. Transparency International Ukraine. <https://ti-ukraine.org/>